

Гендерний паспорт м. Харкова

ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ

Харків — прогресивне місто, у якому питання якості та комфорту життя для всіх груп населення стоїть на першому місці. Кожна людина незалежно від статі, віку та соціального статусу повинна мати рівні права й рівний доступ до всіх послуг, які надають держава, органи місцевого самоврядування чи бізнес. Ця політика називається людиноорієнтованою, де в центрі уваги стоїть людина з її проблемами та потребами.

Для системної реалізації та поширення людиноцентричної політики в Харкові активно використовуються інструменти гендерної політики. Цей намір став головним вектором діяльності міжфракційної депутатської групи з гендерних питань Харківської міської ради (21.12.2016) і був офіційно закріплений у 2016 році з моменту прийняття Комплексної програми реалізації гендерної та сімейної політики в м. Харкові на 2017–2021 роки, до розроблення якої долучилися чотири департаменти Харківської міської ради (Департамент праці та соціальної політики, Департамент у справах сім'ї, молоді та спорту, Департамент освіти та Департамент охорони здоров'я), міжнародні та національні громадські організації, гендерні центри закладів вищої освіти.

Першим інструментом гендерної політики для підвищення якості надання послуг населенню було обрано гендерний аналіз, бо саме розробка гендерних профілів/паспортів міст надає можливість оцінити реальне становище різних соціальних груп у суспільстві.

Гендерні профілі/паспорти дають змогу через накопичення статистичних даних та аналіз потреб населення з урахуванням статі, віку й соціального статусу виявляти проблемні галузі, оцінювати динаміку гендерних перетворень, грамотно вибудовувати стратегію розвитку міста і впливати на підвищення якості життя населення.

РОЗРОБКА МЕТОДОЛОГІЇ ТА СТВОРЕННЯ ГЕНДЕРНОГО ПАСПОРТА

На цей час Харків може претендувати на інноваційність методології гендерного паспорта, у якому використано власний досвід створення гендерного профілю разом з Академією Фольке Бернадотта (Швеція) та досвід гендерного аналізу Шведського агентства з питань міжнародної співпраці та розвитку SIDA.

Основою методології дослідження «Гендерний паспорт м. Харкова, 2018» стали методології гендерних паспортів Берліна та Відня.

Дослідження передбачає такі етапи:

I. Збір твердих даних (гендерно сегрегована статистика) і створення аналітичного звіту;

- II. Збір м'яких даних і проведення соціологічного дослідження з урахуванням категорій населення для підтвердження висновків аналітичного звіту;
- III. Розробка портретів жителів з урахуванням їхніх потреб та інтересів;
- IV. Проведення фокус-груп із представниками різних цільових аудиторій та робота з надавачами послуг;
- V. Виявлення проблемних галузей і пріоритетів розвитку;
- VI. Розробка рекомендацій та індикаторів упровадження гендерної політики;
- VII. Розробка комунікаційних стратегій / навчальних заходів для різних цільових аудиторій за результатами дослідження.

До дослідження було залучено радницю міського голови з питань реалізації гендерної політики на громадських засадах, депутатську групу з гендерних питань, виконавчі органи Харківської міської ради, Харківську обласну громадську організацію «Харківський обласний гендерний ресурсний центр», Гендерний центр Харківського національного університету міського господарства імені Бекетова, ННІ «Каразінська школа бізнесу» Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна та інші громадські організації.

I етап дослідження «Збір твердих даних і створення аналітичного звіту» можна поділити на дві стратегічні дії:

- формування ТЗ (технічного завдання — даних (таблиць), які нам необхідні для аналітичного звіту);
- налагодження співпраці з установами, які є зберігачами статистики, а саме:
 - o Головним управлінням статистики у Харківській області;
 - o Головним управлінням ДФС у Харківській області;
 - o Головним управлінням Державної міграційної служби України у Харківській області;
 - o Головним управлінням Національної поліції в Харківській області;
 - o Харківською обласною державною адміністрацією;
 - o Харківською міською радою.

ГО «ЛІНК», Гендерний центр Харківського національного університету міського господарства імені Бекетова, ННІ «Каразінська школа бізнесу» Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна розробили методологію дослідження «Гендерний паспорт м. Харкова, 2018» та склали перелік необхідної інформації для гендерного моніторингу:

- Розділ 1. Демографічна характеристика міста;
- Розділ 2. Зайнятість та безробіття;
- Розділ 3. Охорона здоров'я;
- Розділ 4. Політика та публічне управління;
- Розділ 5. Громадське життя;
- Розділ 6. Освіта та наука;
- Розділ 7. Антисупільні прояви, злочинність.

Перша перепона у зборі даних — немає сегрегованої інформації за статтю та віком у всіх сферах діяльності.

Вирішенням цієї проблеми стало 1) встановлення особистого контакту з установами, які збирають інформацію; 2) ручне опрацювання великого масиву інформації розробниками гендерного паспорта; 3) налагодження співпраці з профільними департаментами Харківської міської ради, які також є користувачами цих даних.

Другою перепорою в опрацюванні даних стало те, що у представників наукових установ, які формували аналітичний звіт на підставі зібраних даних, немає «гендерних окулярів».

Вирішенням цієї проблеми стало 1) повторне опрацювання статистичної інформації партнерами проекту (гендерними центрами та громадськими організаціями); 2) обговорення результатів аналітичного дослідження з профільними фахівцями (у нашому випадку — директорами департаментів Харківської міської ради).

II етап дослідження «Збір м'яких даних і проведення соціологічного дослідження з урахуванням категорій населення для підтвердження висновків аналітичного звіту» передбачав спочатку проведення одного соціологічного дослідження, метою якого було підтвердити чи спростувати тверді дані — дані аналітичного дослідження «Гендерний паспорт м. Харкова, 2018».

Для цього було складено опитувальник, який налічував 24 питання за всіма розділами дослідження «Гендерний паспорт м. Харкова, 2018».

Опитування відбувалося у двох формах:

- offline (838 респондентів, вік 28–65 років, місце опитування «Центри надання адміністративних послуг» і спальні райони міста Харкова);
- online (1231 респондентів, вік 16–37 років, гугл-форма, соціальні мережі).

Під час реалізації дослідження «Гендерний паспорт м. Харкова, 2018» було виявлено потребу провести додаткове соціологічне дослідження задля успішної презентації результатів серед представників органів місцевого самоврядування, бізнесу, громадських організацій і жителів міста.

Мета другого соціологічного дослідження — виміряти рівень гендерної чутливості жителів міста Харкова (громади м. Харкова) і сформулювати рекомендації щодо його підвищення.

Механіка другого дослідження повторила механіку першого.

Результати соціологічних досліджень було використано під час розробки презентаційного матеріалу дослідження «Гендерний паспорт м. Харкова, 2018» і для реалізації наступних етапів дослідження, а саме, розроблення портретів жителів з урахуванням їхніх потреб та інтересів і рекомендацій та індикаторів упровадження гендерної політики.

III етап відбувся під час підготовки до форуму «Місто твоїх можливостей».

На основі повноцінного дослідження «Гендерний паспорт м. Харкова, 2018» було розроблено класифікацію жителів м. Харкова з урахуванням їхніх потреб та інтересів, щоб забезпечити їх доступними та якісними послугами й надати можливість впливати на рішення щодо розбудови міста.

Класифікація жителів у межах реалізації ініціативи «Гендерний паспорт м. Харкова» і фокус роботи з ними (приклади роботи):

- підлітки 8–15 років (основний фокус роботи — упровадження недискримінаційних методів комунікації в межах освітнього процесу та боротьба зі стереотипами);

- студенти 16–24 років (підвищення якості освіти, програми «доступне житло»);

- молодь 25–35 років (профілактичні заходи щодо формування здорового способу життя та консультування в лікарів). Ця категорія поділяється на кілька підкатегорій:

- молоді сім'ї (формування курсу відповідального батьківства);

- мами в декреті;

- матері-одиначки;

- татусі-одиначки;

- постраждали від насильства;

- внутрішньо переміщені

(фокус роботи — підвищення рівня фінансової грамотності, підприємництва та впевненості в собі);

- 35–40 років:

- підприємці та роботодавці (розробка мануала щодо впровадження гендерної рівності в компанії та на робочому місці);

- представники органів місцевого самоврядування (підвищення кваліфікації);

- представники ЗМІ (робота з журналістами та ЗМІ).

Ці категорії можуть бути і у віці 25–35 та 40+;

- 40+

- жінки (підвищення рівня фінансової грамотності, підприємництва та впевненості в собі);

- чоловіки (заходи із залучення до здорового способу життя).

Основні завдання роботи із цільовими аудиторіями:

- знайти надавачів послуг (виконавчі органи місцевого самоврядування, бізнес, громадські організації);

- залучити їх до формування методології роботи, а саме розробки мануала;

- створити інформаційну кампанію та поширити успішний досвід;

- залучити їх до розробки плану дій.

IV етап «Проведення фокус-груп із представниками різних цільових аудиторій та робота з надавачами послуг» допоміг скласти порядок денний

форуму «Місто твоїх можливостей», на основі якого було сформовано основні потреби кожної цільової групи та запрошено спікерів (надавачів послуг), які представили форми роботи й бачення системного задоволення потреб різних соціальних груп та врахування їх в політиці міста.

Систематизація статистичних даних, два соціологічні дослідження, проведення фокус-груп із представниками цільових аудиторій та надавачів послуг дали змогу реалізувати **V етап «Виявлення проблемних галузей і пріоритетів розвитку»**.

Основним фокусом розвитку м. Харкова було обрано якісну освіту впродовж життя для кожної цільової групи (наприклад, відповідальне батьківство для молоді, фінансова грамотність для жінок 40+ чи sex education для підлітків).

Також визначено найпроблемнішу галузь — домашнє насильство. Для вирішення цієї проблеми окреслено план дій: інфраструктурне та інституційне забезпечення, механізм координації та реагування, комплекс профілактичних заходів запобігання насильству.

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ «ГЕНДЕРНИЙ ПАСПОРТ М. ХАРКОВА, 2018» У ПОЛІТИКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

VI етап «Розробка рекомендацій та індикаторів упровадження гендерної політики» — це імплементація дослідження «Гендерний паспорт м. Харкова, 2018» у політику місцевого самоврядування.

Дослідження «Гендерний паспорт м. Харкова» включає в себе навчання представників органів місцевого самоврядування, під час якого виконавчі органи, депутатський корпус і громадські організації розробляли рекомендації щодо впровадження інструментів гендерної політики за кожним із розділів паспорта.

Дослідження «Гендерний паспорт м. Харкова, 2018» і навчання стали передумовою підписання Європейської хартії рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад (19.12.2018) та закріплення в кожному структурному підрозділі місцевої влади Харкова відповідальної особи за впровадження інструментів гендерної політики.

Наступним кроком упровадження інструментів гендерної політики є створення плану дій у межах Європейської хартії рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад із залученням різних верств населення міста Харкова для забезпечення жителів доступними та якісними послугами.

Для цього нам необхідно запровадити **VII етап дослідження «Розробка комунікаційних стратегій / навчальних заходів для різних цільових аудиторій за результатами дослідження»**, а саме:

- постійно оновлювати дані дослідження «Гендерний паспорт м. Харкова, 2018»;
- запровадити гендерні показники під час збору статистичної інформації та використовувати їх у розробці міських програм, проектів і заходів Харкова;
- розробити з метою впровадження інструментів гендерної політики комунікаційні стратегії для різних груп населення міста на основі даних дослідження «Гендерний паспорт м. Харкова, 2018»;
- продовжити профільне навчання цільових груп, серед котрих переважно набувачі послуг;
- проводити інформаційні кампанії задля підвищення рівня гендерної чутливості жителів міста Харкова (громади м. Харкова).

Отже, гендерний паспорт — це найдієвіший інструмент упровадження гендерного аналізу з метою соціально-економічного розвитку міста чи регіону.

Він має не подієвий характер, а є стратегічним і циклічним інструментом, який повинні використовувати у діяльності органи місцевого самоврядування з метою підвищення «доданої вартості» людини, а саме, створення умов для самореалізації кожного та підвищення якості надання послуг, що забезпечують комфорт і безпеку життя.